Lupa- ja valvontavirasto LAUSUNTO

kirjaamo@lvv.fi 30.9.2026 Dnro 420/2026

Lausuntopyyntö LVV-U/45619/2026

JOUTENSUON TUULI- JA AURINKOVOIMAHANKKEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUS

VSB Uusiutuva Energia Oy Suomi suunnittelee Pudasjärvellä sijaitsevan Joutensuon alueelle tuuli- ja aurinkovoimahanketta. Hanke sijoittuu Pudasjärven kaupungin eteläosaan Joutensuon alueelle. Sähkönsiirtoreitit kulkevat lisäksi Puolangan ja Utajärven kuntien alueille. Noin 7550 hehtaarin laajuiselle alueelle suunnitellaan enintään 46 tuulivoimalan rakentamista. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 310 metriä, yksikköteho 6–10 MW ja kokonaisteho enintään 460 MW. Aurinkovoimapuiston nimellisteho on noin 80 MWp. Hanke liitetään valtakunnan verkkoon uudella 400 + 110 kV voimajohdolla Ponteman sähköaseman kautta.

Hanke sähkönsiirtoreitteineen sijoittuu Pintamon ja Pudasjärven paliskuntien alueelle. Alue on myös paliskuntien yhteistyöaluetta, jossa laiduntaa kummankin paliskunnan poroja. Hankealueella laiduntaa poroja ympäri vuoden, ja alue on muun muassa erityisen tärkeää kesälaidunaluetta sekä alue ja sen läheisyys tärkeää syys- ja talvilaidunta. Alueelle sijoittuu myös kevätlaidunaluetta. Alueen läpi kulkee muun muassa alueelle tärkeät porojen kevät- ja syyskierrot. Hankkeesta aiheutuu suuria vaikutuksia poronhoitoon alueella, ja erityisesti yhteisvaikutukset Tolpanvaaran tuulivoima-alueen ja sen laajennuksen kanssa laidunkiertoon ja laidunten käyttöön ovat merkittävät. Paliskunnat näkevät uhkana porojen kulkemisen muutokset ja sitä kautta aiheutuvat vaikutukset sekä laidunkierron estymisen.

Poronhoidon huomioon ottaminen maankäyttöhankkeissa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53§) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Poronhoitoa käsittelevässä selvityksessä mainitaan, että YVA-prosessin yhteydessä on pidetty tapaamisia paliskuntien edustajien kanssa sekä PHL 53 §:n mukainen neuvottelu on pidetty 12.9.2025.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioonottamisesta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys edellyttää: ”*Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.*” Voimassa olevassa Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030

poronhoitoalueen rajan merkintään liittyy suunnittelumääräys: ”*Maankäytön suunnittelussa on turvattava porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.*”

Alueidenkäyttölain 32§:n mukaan maakuntakaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa. Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoitolain 3§ tekee poronhoitajista alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (YVAL 252/2017) velvoittaa myös alueella toimivaan elinkeinoon kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen. Poronhoidon nykytila ja toiminta suunnittelualueella ja sen vaikutusalueella tulee kuvata riittävän laajasti. Samoin poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida riittävän laajasti. Vaikutukset poronhoidolle tulee arvioida hyödyntäen alueen paliskunnan poronhoidon ja alueen käytön asiantuntemusta. Menettelyssä tulee etsiä keinoja ja esittää toimia haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa.

Tarkemmat huomiot

Selvityksessä arvioidaan, että poronhoidolle merkittävimmiksi vaikutuksiksi nousivat hankkeen rakennusaikaiset vaikutukset porojen vasoma-aikaan sekä porojen laidunkiertoon, sillä vasamenetysten riski arvioitiin todennäköiseksi ja porojen kulun arvioitiin voivan ohjautua porokolaririskialueelle. Selvityksessä arvioidaan myös, että tuulivoimaloiden toiminnan aikana hankealueella olevien laidunalueiden käyttö voi vähentyä ja porojen laidunkierto voi ohjautua kauemmas tuulivoima-alueesta, mutta vaikutus lievenee rakennusvaiheesta. Selvityksessä todettiin, että tuulivoimaloiden on arvioitu aiheuttavan rakennusaikana suuria ja toiminnan aikana kohtalaisen suuria muutoksia porojen laidunten käyttöön alueella. Paliskuntain yhdistys näkee, että toiminnanaikaiset vaikutukset nousevat merkittävämmäksi kuin rakentamisaikaiset, sillä tuulivoimaloiden toiminta-aika on huomattavan pitkä ja siitä aiheutuu pitkäaikaisia merkittäviä vaikutuksia porojen laidunkiertoon sekä laidunten käyttöön. Tuulivoiman aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös pysyvän hankkeiden toiminnan aikaisena (Skarin ym. 2018). Porot välttävät sekä melua että tuulivoimaloiden liikettä ja valitsevat alueet mihin ne eivät näy.

Selvityksessä hankkeen aiheuttamat suorat laidunmenetykset on arvioitu Tokat-paikkatietoaineistoon perustuen. Tokat-aineiston rajaukset eivät ole tarkkoja määrityksiä laidunalueista. Tokat-aineiston perusteella lasketut suorat pinta-alamenetykset eivät kerro laidunmenetyksistä kokonaisuudessaan. Suorien pinta-alojen laskeminen väistämättä aliarvioi todellista laidunpinta-alan menetystä. Arvioinnin keskittyminen suppeasti pinta-aloihin on epäolennaista vaikutusten ymmärtämisen kannalta ja pahimmillaan johtaa harhaan, kun energiarakentamisesta aiheutuvia häiriövaikutuksia, kumuloituvia vaikutuksia ja muita yhteisvaikutuksia muun olemassaolevan maankäytön tai muiden alueella olevien hankkeiden

kanssa ei oteta huomioon. Pinta-alaan keskittyminen ei anna kattavaa käsitystä aiheutuvista vaikutuksista laidunpinta-alan käytettävyyteen tai poronhoidon järjestymiseen, eli poronhoitoon toiminnallisena

kokonaisuutena. Laidunpinta-alan menetyksiin tulisi aina lisätä häiriöalue, jotta se antaisi oikeanlaisen kuvan menetyksestä. Häiriöalueen osalta voidaan käyttää skenaariotarkastelua erisuuruisista häiriöalueista pohjautuen tutkimustietoon.

Selvityksessä todetaan, että tuulivoimaloiden aiheuttamista vaikutuksista poroihin on vielä vähäisesti tutkimustietoa eikä välttämisestä tai sen voimakkuudesta ole yhteneväistä käsitystä ja epäsuoran laidunmenetyksen laskemiseen liittyy runsaasti epävarmuuksia, eikä tämän vuoksi vaikutusten arvioinnissa lasketa epäsuoria laidunmenetyksiä vaan aihetta käsitellään porojen laidunten käyttöön liittyvässä kappaleessa laitumille lisääntyvinä häiriöalueina. Tutkimuksissa on laajalti todettu porojen ja muidenkin eläinten välttämiskäyttäytyminen (esim. Tolvanen ym. 2023). Tutkimus- ja kokemusperäinen tieto voimaloiden vaikutuksesta karttuu koko ajan. On jo riittävästi tutkittua tietoa ja paliskuntien kokemusperäistä tietoa, jonka mukaan on hyvin todennäköisin perustein odotettavissa jonkin asteista porojen väistämiskäyttäytymistä. Varovaisuusperiaatetta olisi noudatettava etenkin häiriöherkillä laiduntyypeillä, kuten kevätlaitumilla ja vasonta-alueilla. Edelleen tarvitaan lisää tietoa esimerkiksi suuren kokoluokan voimaloiden vaikutuksesta, joka voi olla paljon laajempi kuin mitä tähän mennessä on tutkittu tai mistä on kokemuksia. Paliskunnilla itsellään on paljon tietoa, ja tässäkin tapauksessa Pintamon paliskunnassa sijaitsevasta Tolpanvaaran hankkeesta paliskunnalla on kokemuksia porojen välttämiskäyttäytymisestä.

Selvityksessä on esitetty epäselvästi se, miten häiriöalueita on laskettu ja huomioitu. Selvityksessä mainitaan, että voimaloiden toiminnanaikaisen häiriöalueen laajuudesta on saatu erisuuntaisia tuloksia riippuen vuodenajasta, lajiyksilöstä, tutkimusmenetelmistä ja tutkimusympäristöstä. Vaikutusalueen laajuutta on arvioinnissa kuvattu 500 metrin vyöhykkeellä voimalapaikasta ja näkymisen laskenta on ulotettu viiden kilometrin etäisyydelle voimalapaikoista. Näitä ei ole kuitenkaan huomioitu laidunpinta-alan menetysten laskennassa. Paliskuntain yhdistys näkee, että häiriöalueet tulee huomioida laidunpinta-alamenetysten laskennassa. 500 metrin vyöhyke voimalasta ei ole riittävä, vaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti tulisi ulottaa häiriövyöhyke viiden kilometrin etäisyydelle voimaloista. Erisuuntaisiin tuloksiin liittyen tulee huomioida tutkimusympäristöjen vaikutus tutkimusten tuloksiin. Esimerkiksi tutkimuksessa Flydal ym. (2004) porot olivat vuoneloita tai urakoita ja tutkimuksen aikana aidassa – tästä ei voi päätellä, että eläimet ”eivät häiriintyneet”, kun niillä ei ollut tosiasiallisia mahdollisuuksia väistää. Colman ym. (2013) oli norjalainen tutkimus kesälaidunnuksesta, jossa porot laidunsivat niemimaalla. Tässäkään poroilla ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta väistää voimaloita.

Selvityksessä mainitaan, että hankkeen rakenteisiin tarvitaan paljon kiviainesta, mutta hanketoimijalla ei vielä ympäristövaikutusten arviointi vaiheessa ollut selkeää käsitystä siitä, mistä maa-aines otettaisiin. Tämä on puute vaikutusten arvioinnin osalta, sillä tulisi olla tiedossa mihin maa-ainesten otto kohdistuu, jotta voidaan arvioida sitä, minkälaiset vaikutukset sillä on poronhoitoon alueella.

Yhteisvaikutusten osalta arvioidaan kokonaisuudessaan Joutensuon hankkeen ja muun maankäytönhankkeiden yhteisvaikutusten olevan merkitykseltään suuria Pintamon paliskunnan poronhoitoon. Tässä yhteydessä ei ole kuitenkaan arvioitu yhteisvaikutuksia Pudasjärven paliskuntaan.

Seurannan osalta ehdotetaan, että tuulivoima-alueelle voitaisiin sijoittaa riistakameroita, joilla saataisiin lisätietoja porojen käyttäytymisestä ja kameroiden kuvaa voitaisiin hyödyntää porojen paikantamisessa poronhoitotöiden yhteydessä. Tämä ei kuitenkaan ole toimiva keino. Yksittäiset kuvat eivät anna tietoa porojen liikkumisesta tai laidunten käytöstä. Tässä yhteydessä onkin mainittu, että vaikutusten

seurantaan keino yksistään soveltuu huonosti. Kameraseurantaa ei nähdä toimivana keinona vaikutusten seurantaan.

Hankkeen toteutusvaihtoehtojen VE1 ja VE2 aiheuttamien vaikutusten kokonaismerkittävyyttä alueen poronhoidolle on arvioitu siten, että laidunten käytön, poronhoitotöiden ja sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten merkittävyys on kummassakin vaihtoehdossa suuri. Paliskuntain yhdistys yhtyy tähän näkemykseen. Laidunmenetykset arvioidaan vähäiseksi ja Paliskuntain yhdistys katsoo, että myös tämä vaikutus on suuri perustuen aiemmin esitettyihin huomioihin lausunnossa. Vaikutukset porojen laidunten käyttöön arvioidaan keskisuurena muutoksena sillä arvioinnissa katsottiin, että rakennusajan jälkeen vaikutusten porojen laiduntenkäyttöön arvioidaan lievenevän kohtalaisiksi. Paliskuntain yhdistys näkee, että vaikutukset porojen laidunten käyttöön ovat suuria muutoksia ja toiminnanaikainen vaikutus on suuri perustuen lausunnossa aiemmin esitettyihin huomioihin.

Lopuksi

Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten asianmukaiseen selvittämiseen ohjaa paitsi YVA-laki myös poronhoitolaki, sekä alueen maakuntakaava. Nämä edellyttävät erityistä poronhoidon huomioon ottamista suunnittelussa ja sen toimintaedellytysten turvaamista.

Pintamon paliskunnan kanta hankkeeseen on kielteinen sen suurten kielteisen poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten vuoksi. Erityisesti yhteisvaikutukset Tolpanvaaran tuulivoima-alueen ja sen laajennuksen kanssa ovat merkittävät. Pintamon paliskunta on tuonut esille, että jos hanke etenee toteutukseen yksi keino vaikutusten lieventämiseksi, olisi sijoittaa voimalat hankealueen pohjoisosan sijasta hankealueen eteläosaan. Tämä ei kuitenkaan estäisi poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia, vaan voisi lieventää niitä.

Mikäli hanke etenee toteutukseen, sen rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat tulee pyrkiä estämään ja lieventämään sekä korvaamaan ne haitat mitä ei voi estää tai lieventää alueen paliskunnille täysimääräisesti, myös seurannasta tulee sopia paliskuntien kanssa.

Alueen paliskuntien lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä YVA-menettelyn aikana.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Lisätiedot, lausunnon valmistelija: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi.

Viitteet

Colman, J.E., Eftestøl, S., Tsegaye, D., Flydal, K., Mysterud, A., (2013). Summer distribution of semi-domesticated reindeer relative to a new wind-power plant. European Journal of Wildlife Research. 59, 359–370. https://doi.org/10.1007/s10344-012-0682-7.

Flydal K., Korslund L., Reimers E., Johansen F. & Colman J.E. (2004). Effects of power lines on area use and behaviour of semi-domestic reindeer in enclosures. International Journal of Ecology 24: 55–66.

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019) Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa. Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2019. https://jukuri.luke.fi/handle/10024/543976

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. Ecology and Evolution 2018; 1–14

Tolvanen A, Routavaara H, Jokikokko M, Rana P (2023) How far are birds, bats, and terrestrial mammals displaced from onshore wind power development? – A systematic review. Biological Conservation 288, 1-11. https://doi.org/10.1016/j.biocon.2023.110382